

CV 8

Abychom dobře porozuměli obsahu prvního odstavce, je dobré si uvědomit, jak velmi Terezie lpí na tom, abychom Bohu vrátili jeho přednostní místo, protože pak i všechno ostatní (včetně složitosti našich vztahů k lidem) zapadne na své místo. Zaměřenost na Boha s sebou nese i ctnost ve smyslu dobrého jednání směřujícího k dobrému cíli. Sama Terezie ví, že tato celostnost odevzdání se Bohu („dát se celé“) je ale jednou o oněch věcí, o kterých tušíme, že mají být, ale je nespolehlivé je žít („v této tak důležité věci nemám takovou dokonalost, po jaké toužím“).

Začátek druhého odstavce („Co se týče vnějšího...“ ad) naznačuje, že Terezie ví o vícero rovinách odpoutanosti, avšak zaměřuje se především na vnitřní aspekty, oddělenost, kterou automaticky poskytuje jejím sestřím život v klauzuru považuje za dar, o kterém se není třeba dále rozvádět, snad leda ho chválit a vážit si takového privilegia. Tón odstavce je ostatně nesen chválou vlastního životního vztahu a u Terezie opakovaným motivem pocitu nehodnosti k takovému vyvolení, který lze chápat na pozadí neustálého (a právě tak v jejích textech zdůrazňovaného) vědomí, že (ovšem vzhledem k jejich velikosti celkem pochopitelně) zaostáváme v životě z dynamiky darů, které jsme přijali.

Ve zbylých dvou krátkých odstavcích této stručné kapitoly Terezie přechází k tématu vztahů k vlastní rodině. Adekvátní vztah k příbuzným není lpění: „mniška, která by toužila vidět své příbuzné jen pro svou útěchu... at' se považuje za nedokonalou, ... není zdráva, nebude mít svobodu ducha...“. Důraz na svobodu ducha, o kterou především v těchto otázkách jde, Terezie ještě znovu připomene v této i v příštích kapitolách svého spisu.

CV 9

Abychom dobře porozuměli závěru předchozí kapitoly i obsahu této, je namístě si připomenout dobový zvyk velmi volných návštěv klášterů, ve kterých neplatila omezení, která charakterizují dnešní život klauzurních mnišek. Styl omezení návštěv, který Terezie zavádí, není pro karmelitánské kláštery její doby vůbec obvyklý, snad i proto se tak důkladně snaží objasnit, v čem spočívá výhoda tohoto osvobození od řady nutných ohledů na široké rodinné zázemí, které v její době z řady kontemplativních klášterů udělala místa příbuzenských dostaveníček a zpravodajské stanice shromažďující nejnovější zprávy i klevety z blízkého i dalekého okolí.

Ve třetím odstavci najdeme zajímavou doušku ohledně návštěv rodičů a sourozenců, která ukazuje Terezin zdravý smysl pro rozlišování. Ohledně rodičovských návštěv píše, že „je důvod k tomu se s nimi stýkat, kdykoli potřebují útěchu, a tak pokud vidíme, že nám to nepůsobí škodu v tom hlavním, nestraňme se jich“. I v této souvislosti ale mluví o odpoutanosti, kterou je dobré si ve zdravé míře uchovat.

Ani tato svoboda od vztahů ovšem sama o sobě nestačí, bez právě tak zdravého nelpění na sobě samých, at' už na své tělesné schránce či na vnitřních obsazích, které částečně definují naši osobnost, bychom nedošli hledané „svaté svobody ducha“ (CV 10,1).

CV 10

Slovo „svoboda“ je pro tyto kapitoly skutečně důležitý. Odpoutanost a svoboda jsou velmi úzce propojeny ještě s dalším výrazem, se kterým se setkáme ve třetím odstavci této kapitoly: pokora. „Zde může vstoupit do hry opravdová pokora... jsou to dvě sestry, které není proč oddělovat.“ (CV 10,3)

Terezie je líčí jako ctnosti, bez kterých se nelze na duchovní cestě obejít, neboť jsou „osvoboditelkami od všech léček a intrik“ a „Kdo je bude mít, může klidně vyjít ven a bojovat s celým peklem najednou...“ (srov. 10,3).

Jakou konkrétní náplň jim v tomto svém spise dává¹ vidíme v následujících odstavcích a kapitolách (CV 10,4-15). Obě zmíněné ctnosti podle Terezie zůstávají v jistém smyslu nehmatatelné („skrývají se tomu, kdo je má“, 10,4), respektive z dotyčné osoby, pokud je opravdu má, vyzárají do okolí.

První konkrétní rovina svobody,² o které je řeč, je „zbavit se lásky k tomuto tělu“ (10,5) - celou tuto a následující kapitolu si ovšem dá Terezie záležet, aby dobře vysvětlila, co tím má na mysli. Pohodlná sebezáchovná orientace není smyslem života zasvěcených osob („přišly jste zemřít pro Krista“).

Terezie tuší předpokládané námitky, směřující k tomu, že sestry nebudou znát míru a zamění život se sebetryzněním. Podle mystičky jde o prakticky zbytečný strach: jistě se najdou občas osoby, které upadají do opačného extrému než je přehnaná péče o vlastní zdraví a převrací základní smysl askeze v jiný typ svévole, ale to je dle ní obvykle celkem dobře rozlišitelné. Nejde jí o askezi, která na sebe vloží vysoké vlastní nároky a vezme na sebe někdy téměř bizarní vnější podoby, jejímž výsledkem je neschopnost plnit základní povinnosti vlastního životního stavu – to je podle ní dostatečným rozlišením, zda se jedné o zdravou askezi, nebo naopak o svévolné sebepoškození.

CV 11

Konkrétní důsledky, které přináší odpoutanost (případně její nedostatek) najdeme i v této kapitole. Zvláštní pozornost Terezie věnovala tématu, které v úvodu kapitoly popsala jako „ustavičné nařikání pro drobné těžkosti“ (11,1). Podle ní jde o zvyk, který tíhne k tomu se neustále zhoršovat, pokud mu dopřáváme v našem životě prostor. Hned v druhé části prvního odstavce ovšem zmiňuje, že se nejedná o neschopnost říci si o pomoc tam, kde je to namístě (i tady platí rozlišování: ne každé mlčení o vlastních těžkostech je namístě).

Terezie velmi dbá o to, aby objasnila, že nejde o umrtvování pro ně samotné - můžeme obdivovat její pedagogickou dovednost, se kterou se snaží pečlivě a vícero způsoby zdůvodnit, čím zmiňovaná odpoutanost prospěje a pokud schází, jak tento nedostatek brání v další duchovní cestě.

Důležitý je i závěrečný odstavec kapitoly, který se ještě jednou vrací k tématu života, který je dobré žít beze strachu o sebe sama, i v tělesné rovině. (Dílní otázkou, která se nabízí k promýšlení je srovnání konceptu svatosti ve východních a západních spiritualitách: zdá se, že východní ideál svatosti s sebou nese výrazněji i důraz na tělesné uzdravení. Osobně se domnívám, že v pozadí je společné téma nelpění a v obou případech není cílem „uchovat si život“, tj. v té podobě, v jaké nám je důvěrně známý, ale naopak vykročit do nezajištěnosti a podstoupit to umírání, které po nás realita vyžaduje).

¹ bylo by zajímavé srovnat, jaký obsah spojuje s výrazem pokora Terezie v jiných spisech, např. v Knize života nebo ve Vnitřním hradu.

² domnívám se, že je tu řeč hlavně o odpoutanosti, most k pokoře tu vidím leda implicitně daný onou zásadní provázaností obou ctností, o níž mluví Terezie